

ТЕМИТЕ В МЕДИИТЕ

22.12.2022 г.

Удължава се срокът на научната програма за нисковъглеродна енергия за транспорта и бита, реши служебното правителство

БТА

Срокът за изпълнение на дейностите по Националната научна програма “Нисковъглеродна енергия за транспорта и бита (ЕПЛЮС)” ще бъде удължен до края на 2023 г. Това реши служебното правителство, съобщиха от пресслужбата на кабинета.

Програмата е насочена към извършване на целеви научни изследвания и иновации, които да допринесат за прехода към нисковъглеродна конкурентоспособна икономика. Тя е приета от Министерския съвет през 2018 г., а срокът за реализирането ѝ е до края на тази година.

Удължаването му се налага, за да бъдат завършени дейностите по един от компонентите на програмата - “К2. Електрически превозни средства и водородна мобилност”. По него се разработва демонстрационен тролейбус с хибриден удължител на пробег “батерия/горивна клетка”. Разработването на такива хибридни системи е най-бързият и ефективен подход за начално навлизане на водородните технологии в електромобилността.

Удължаването на срока за изпълнението му няма да доведе до допълнителни разходи за бюджета за наука, отбелязват от правителството.

Програмата се финансира от Министерство на образованието и науката. Тя акцентира върху ключов момент в актуализираната Европейска стратегия – ускорено разработване и комерсиализиране на технологиите за съхранение и регенериране на енергия от възобновяеми енергийни източници и улавяне, и оползотворяване на въглеродния диоксид. Водеща научна организация е Българската академия на науките (БАН).

Основната цел на програмата е подкрепа на научно-изследователски и научно-приложни и демонстрационни дейности за развитие и въвеждане на нови технологии, свързани с възобновяемата енергия и декарбонизиране на икономиката. За изпълнението ѝ е създаден консорциум от 16 организации - както институти на БАН, така и висши училища. Основният научен колектив, който изпълнява дейности по програмата, обхваща ядро от 200 учени от партньорските организации, подбрани въз основа на тяхната компетентност, а отделни дейности ще се изпълняват и от други учени. /ИРС

Служебното правителство удължи срока на държавната гаранция за две временни изложби на НАИМ-БАН и НИМ

- bta.bg

Служебното правителство удължи срокът на държавната гаранция за временните изложби “Доспехите на тракийските воители” и “Златното съкровище от Вълчитрън”. Това съобщиха от пресслужбата на кабинета.

Причината е удължаването на срока на временните изложби до 31 януари 2023 г. В зала “Трезор” на Националния археологически институт с музей при БАН (НАИМ-БАН) е представена експозицията “Доспехите на тракийските воители”. В това време един от най-ценните експонати на НАИМ-БАН - златното съкровище от Вълчитрън, гостува временно на Националния исторически музей (НИМ). Представянето на изложбите ще допринесе за популяризиране на уникалните предмети, които са част от колекциите на музеите.

Държавната гаранция, която е осигурена, е в размер 30 хил. лв. Тя покрива временните изложби, посветени на юбилея от създаването на НАИМ-БАН и първоначално е била за периода от 15 октомври 2021 г. до 15 май 2022 г. Във временната експозиция, представена в НАИМ-БАН “Доспехите на тракийските воители” са включени два експоната – движими културни ценности от колекцията на Националния исторически музей на Румъния - сребърен шлем с позлата и сребърен наколенник от Аджигьол, както и 30 артефакта от НИМ. Същевременно в НИМ е експонирано Вълчитрънското златно съкровище, в което има 30 предмета.

С днешното решение на правителството срокът на гаранцията е удължен до 15 февруари 2023 г.

Осигуряването на държавна гаранция на експонатите е общоприета европейска практика, която позволява реално да се намалят разходите за организиране на изложби, стимулира двустранното сътрудничество между музеите и мобилността на колекциите, е посочено в правителственото решение.

Според решението министърът на културата подписва Гаранционното писмо за покриване на гаранцията за периода на транспортиране и организиране на експозициите, а средствата са осигурени по сметката на бюджета на Министерството на културата за 2021 г. и 2022 г. /ИРС

Намисли си желание: Звезден дъжд в навечерието на Коледа

- flashnews.bg

Намисли си желание: Звезден дъжд в навечерието на Коледа. В последните няколко вечери на 2022 г. ярките планети и лунният сърп ще привличат погледа над югозападния хоризонт.

Звезден дъжд ще наблюдават любителите астрономи в навечерието на Коледа и в последните дни от 2022 година.

От 17 до 26 декември е активен последният за годината метеорен поток Урсиди.

За 2022 г. максимумът на този поток ще бъде около 0 ч. българско време в нощта на 22 срещу 23 декември. Тогава ще могат да се наброят около 10 средно бързи метеора за час, а Луната ще бъде в новолуние и няма да затруднява наблюденията. Това разказа Пенчо Маркишки, физик в Института по астрономия с НАО при БАН и катедра „Астрономия“ при СУ „Св. Климент Охридски“.

Студените зимни нощи от около 28 декември до 12 януари са обичайното време на още един метеорен поток, при това един от най-активните – Квадрантиди. За 2023 г. неговият максимум ще настъпи на 4 януари около 5:40 ч. българско време. В нощта срещу 4 януари Луната ще залезе в 5:58 ч. за района на София, с 92% осветен диск. Но предвид, че по време на максимума тя ще бъде вече залязваща на северозападния хоризонт, наблюдения все пак ще са възможни.

„Това са два потока един в друг, което обяснява краткият, но интензивен максимум на Квадрантиди – по-къс от половин час“, уточнява физикът. За това време, ако наблюдателят се намира далеч от градските светлини в ясна и безлунна нощ, той ще наброи около 50 метеора, което преведено означава активност от близо 100 метеора на час, прогнозира Пенчо Маркишки.

В последните няколко вечери на 2022 г.

ярките планети и лунният сърп ще привличат погледа над югозападния хоризонт, още при свечеряване. Венера и Меркурий ще бъдат видимо близо, много ниско над хоризонта – в съзвездието Стрелец, Сатурн ще бъде в Козирог, а Юпитер – в Риби.

Доц. Алексей Пампоров, социолог: Все повече деца раждат

- Телеграф

Емиграцията на младите жени е най-сериозният ни проблем

- Доц. Пампоров, според последните данни на НСИ от 50-те години насам има трайна тенденция на спад на раждаемостта. Толкова ли е сериозен проблемът или е по-скоро обичайно за страните на ЕС?

- Раждаемостта не е добър демографски показател, защото измерва броя родени бебета към цялото население на страната. По тази причина се получава така, че когато хората започнат да живеят по-добре и съответно да достигат до по-дълбока старост, се появява т.нар. феномен на застаряване на населението. В този случай раждаемостта започва да изглежда ниска, но то е, защото съпоставяте брой бебета към брой баби и дядовци. Затова повечето демографи предпочитат да работят с т.нар. тотален коефициент на плодовитост, който смята средния брой родени деца спрямо жените в детеродна възраст, т.е. теоретично жените на 15-49 г. (защото има случаи на раждания под и над тази възраст, но те са единични изключения и не оказват влияние на общата тенденция). За да може едно общество да осигури простото си възпроизводство, т.е. броят на населението да остане такъв, какъвто е, трябва средният брой ,родени деца от една жена да е 2,1. Това за съжаление се налага поради детската смъртност. Ако погледнем историческите данни за коефициента на плодовитост в България, то до края на 70-те е достатъчно висок, за да се осигури прираст на населението, а до края на 80-те е достатъчно висок за простото възпроизводство. Плодовитостта в България спада с началото на прехода, като достигна критични нива в резултат на т.нар. Жан-Виденова зима, когато една жена средно раждаше 1,1 дете. Прогнозите тогава бяха, че ако се задържат нивата такива, до 2050 г. населението на България ще намалее наполовина. Нещата в това отношение след 2007 г. значително се подобриха и в момента коефициентът е около 1,6, което всъщност е над средните за Европа нива. Просто трябва да си даваме сметка, че броят на родените в средата на 90-те жени е много малък, това е исторически най-малката генерационна кохорта в България и е нормално тези малко на брой майки сега да имат малко на брой деца, т.е. заради отлагането на ражданията за по-високи възрасти в момента майки за пръв път стават 30-годишните, родени в началото на прехода.

- Каква е средната възраст на раждане на първо дете и има ли промяна - преди беше 27 години?

- Да, това е много интересен феномен. Средната възраст на раждане на първо дете в България от 1960 до 1993-94 г. е почти константа - около 22 г. След това обаче, през последните 30 години, се наблюдава постепенно увеличаване на тази възраст до 27,5. Въпреки увеличаването на средната възраст България заедно с Румъния, Турция и Албания е сред четирите страни в Европа с най-ниска възраст на раждане в момента, като разликите между тези страни са само няколко единици след десетичната запетая.

- А има ли спад при раждаемостта сред ромската общност и какви са тенденциите там?

- Да, ромската раждаемост, а съответно и плодовитостта в ромските общности спада значително през последните години и от 2,6 в началото на прехода вече е към 2,1 деца, т.е. толкова, колкото да осигури простото възпроизводство. Тук често пъти в България има едно неразбиране на демографските процеси и се възпроизвеждат стереотипи. Ромските жени средно не раждат много повече от българските - разликата е средно около половин дете. Но ромските жени раждат на значително по-ранна възраст, т.е. процесът на възпроизводство е два пъти по-динамичен. По този начин, ако теоретично приемем, че две жени се родят едновременно и после всяка от тях има две момичета, в българското разширено семейство след 45 години ще са 3 жени, а в ромското разширено семейство ще са 8, т.е. българката все още ще е майка, докато ромката ще е прабаба с първо правнуче.

- Има ли нещо апокалиптично в намаляването на населението ни, можем ли да говорим за демографска криза, както смятат някои експерти?

- Любопитното е, че в световен план, когато се говори за демографска криза, се има предвид точно обратното на това, което се говори у нас - демографска криза има в Китай, Индия, Пакистан, Нигерия. Там експоненциалното нарастване на населението води до недостиг на ресурси за изхранване, до недостиг на жилища, недостиг на социални услуги и дълбока бедност, свързана с преждевременна смъртност, болести и т.н. От демографска гледна точка у нас няма демографска криза. Но има криза от гледна точка на националната идентичност - понеже намалява броят и делът на хората, говорещи български, а и от гледна точка на пазара на труда. Защото застаряването на населението увеличава дела на т.нар. зависимо население спрямо трудоспособното население в страната. Това е и причината непрекъснато да се налага да се повишава пенсионната възраст.

- Как се променя миграцията, особено сега, след като у нас се заселиха украински бежанци?

- Ох, това е много щекотлив въпрос. Заселването на хора със „сходни етноконфесионални характеристики“ е мокър политически сън на правителствата от Сакскобургготски насетне. И ето - войната в Украйна предостави уникален шанс, от февруари до средата на декември в България са влезли над 900 хил. души, търсещи международна закрила. Но сънят е едно, реалността - съвсем друго. Държавата не успя бързо и адекватно да гарантира включването на тези хора на пазара на труда - напр. чрез субсидирана заетост, не успя да осигури бърза и адекватна политика за деконцентрация, чрез социални или субсидирани жилища, а създаде гета в курортите, за да нахрани изгладнелия от пандемията туристически бранш. Нали разбирате, че в места като Слънчев бряг, Златни пясъци, Рибарица, Боровец и т.н. има само сезонна работа, няма адекватни медицински услуги, няма адекватни образователни

институции. В България има недостиг на лекари. Идват украински лекари - а процедурата е такава, че чак след година и повече ще могат реално да работят. Е, как да останат? Защо да останат? И така, от почти милион, всъщност вече има малко над 50 хил. души със статут на временна закрила.

- Завръщат ли се все повече българи от чужбина у нас или животът зад граница все още е привлекателен за някои групи?

- По отношение на българската емиграция можем да говорим за „пулсиращи диаспори“ - непрекъснато хора отиват и се връщат. Лошото е, че отиват млади хора в трудоспособна възраст, а се връщат пенсионери. Т.е. пазарът на труда пак страда. Но това ще продължава да е така, докато заплащането на труда в България, а съответно и пенсиите след това са толкова мизерни спрямо средните нива за ЕС. Няма да забравя едно интервю, което правих с жена, жертва на трудова експлоатация в чужбина, която каза: „Лошото там е по-добро от най-доброто тук“. Това е проблемът.

- Като че ли спря тенденцията от пандемията да се връщаме в селата, временен ли беше наистина този процес?

- Всъщност посланието за „връщане към селата“, което някои колеги статистици направиха в някакъв момент, беше доста непрофесионално, т.е. чиновническо. Защото хората не се „връщат в селата“, не стават „селяни“ и не започват да обработват ниви, нито отглеждат добитък. Още от 2001-2002 г. в България се наблюдава процес на т.нар. субурбанизация. Това означава, че селата около големите градове се превръщат фактически в техни предградия. Хората „отиват“ да живеят на спокойствие, но остават свързани с града и всеки ден пътуват за работа в него. А ако се замислите, в това няма нищо ново. Например софийските квартали „Красно село“, „Овча купел“, „Павлово“, „Горна баня“, „Княжево“ - всичко това някога също са били села. Повечето големи жилищни комплекси са били дори ниви и ливади.

А иначе сте права, пандемията имаше кратковременен бустерен ефект на този процес. Но вината за края на ефекта е на работодателите. Множество висококвалифицирани професии могат да се упражняват дистанционно, от къщи. Но за да стане това, работодателите трябва да се превъзпитат.

- Но възможно ли е българските села да станат по-привлекателни?

- Възможно е, но трябва изцяло да се преосмислят публичните политики. В момента в селата няма достатъчно добър достъп до качествено образование, а в повечето села изобщо отсъстват всякакви здравни услуги. Няма и добър оптичен интернет - което е условие за част от професиите, позволяващи работа дистанционно. Няма как без работа, без образование и без здравеопазване да привличате хора. Трябва из основи да се променят регионалните политики и политиките за местно развитие.

- Кой е най-сериозният ни демографски проблем - застаряването на населението, намаляването или изтичането на млади кадри навън?

- От тези трите според мен най-сериозният проблем несъмнено е емиграцията

на младите жени, защото тя усилва ефекта както на застаряване на населението - поради намаляване на раждаемостта и плодовитостта, така и по отношение на пазара на труда. За да спрем емиграцията на младите жени обаче, също имаме нужда от огромни същностни реформи в публичните политики. Към момента има много голяма неравнопоставеност в условията на труд и заплащането. Жените непрекъснато се сблъскват с невидимите бариери и предразсъдъци, основани на пола, когато става дума за кариерното им развитие. Включително от жени работодатели, които предпочитат да наемат мъже вместо млади жени, защото на младите жени „им предстои да раждат“ или защото „имат малки деца, а децата боледуват и те ще отсъстват“. Докато не се промени този модел на мислене, трудно ще задържаме младите, висококвалифицирани жени в България. Но според мен България има три други много сериозни демографски проблема, свързани с младежите и децата. На първо място у нас все още има изключително висока детска смъртност, особено в няколко региона: Видин, Силистра, Сливен, Стара Загора, Монтана и Търговище. Значи има огромна нужда от целенасочени мерки за пренатални и педиатрични грижи и услуги, за здравна превенция. На второ място юношеската раждаемост в България спада спрямо времето на социализма, но все още четири от сто тийнейджърки раждат. Нещо повече, имаме ръст на детските раждания, т.е. на момичета, които са на възраст от 10 до 14 години. За това трябва да се вземат спешни мерки. Включително наказателни мерки, когато партньорите на тези момичета са пълнолетни - психологическа подкрепа; социална подкрепа; изрична образователна подкрепа и откъсване от семейната среда, ако тя спира момичето от училище, защото има бебе. И превенция.

- Какво да се направи?

Крайно време е да се въведе ранно здравно образование в училищата и ранно гражданско образование. Те са не по-малко важни от уроците по химия и история например. Те дават на децата житейски умения, не само знания. И на последно място, но не и по значение, трябва кажем, че през последните 10 години в България се наблюдава трайна тенденция за увеличаване на узаконените детски бракове, т.е. все повече са случаите, в които прокурори са допуснали брак на момичета под 18 г. Преди пандемията бяхме постигнали тригодишен пик от по почти 620 момичета годишно. Много, много сериозен проблем за цялото ни общество е това! Особено защото в България няма закон за еманципацията - т.е. няма механизъм, който да ги признае за „технически пълнолетни“ преди 18 г. и те де факто се превръщат в робини на мъжете си или на свекървите.

Това е той:

Алексей Пампоров е доцент в Института по философия и социология при БАН Магистър е по културология (2001) и доктор по социология (2006) Специализира демография в института „Макс Планк“ (Рощок, Германия) през

2002-2003 г.

Чете лекции по социология на семейството и антропологическа география в СУ и демография и политики в ПУ

Настъпва астрономическата зима

- topnovini.bg

Астрономическата зима ще настъпи на 21 декември в 23 часа и 48 минути, съобщават от Института по астрономия с Национална астрономическа обсерватория при БАН.

Това е датата на зимното слънцестоене – най-късият ден в годината, траещ 9 часа, 2 минути и 41 секунди. Съответно нощите около 21 декември са най-дългите в годината, с продължителност близо 14 часа и 58 минути.

След 21 декември денят ще започне да нараства, отначало незабележимо – едва с по няколко секунди на ден. На 22 декември денят ще трае 9 часа, 2 минути и 43 секунди, а на 23 декември – 9 часа, 2 минути и 49 секунди.

Продължителността на дните нараства най-бързо около датата на пролетното равноденствие 20 март – с почти 3 минути на всеки следващ ден.

До края на годината се приемат кандидатури за участие в „Панаир на науката и иновациите“

- utroruse.com

„Панаир на науката и иновациите“ е трамплин за изява на млади таланти в международни научни форуми,

На 21 януари 2023 г. ще се проведе новото издание на форума „Панаир на науката и иновациите“ – Innofair 2023, съобщиха организаторите от Института по математика и информатика на Българска академия на науките (БАН) и Клуб „Млади Таланти“.

Научният форум си поставя за цел да открие таланти в сферата на природните, социалните, историческите и медицинските науки, както и в областта на информационните и комуникационните технологии и математиката сред младежите на възраст 14-19 години, да съдейства в бъдещето им развитие и за популяризиране на идеите, откритията и иновациите им. Срокът за подаване на проектни предложения за участие във форума е до 31 декември 2022 г.

Журието на изданието за 2023 г. на „Панаир на науката и иновациите“ ще включва учени и експерти от БАН и от други организации, които имат опит в работата с ученици. Авторите на петнадесетте най-добри разработки ще бъдат поканени за представяне пред жури и публика на 21 януари 2023 г. и ще бъдат наградени с грамота за отлично представяне.

Целта на събитието е да се насърчат иновативни разработки, които включват различни научни дисциплини; проекти, които могат да бъдат в полза на опазване на природата и развитието на здравето; идеи за подобряване на технологични решения или създаване на нови дигитални решения за актуални обществени предизвикателства.

Авторите на първите до пет разработки ще имат възможност да представят България на престижния международен научен форум Regeneron International Science and Engineering Fair 2023 (ISEF), а до трима от участниците ще представят страната ни в Expo Sciences Luxembourg, отбелязват организаторите.